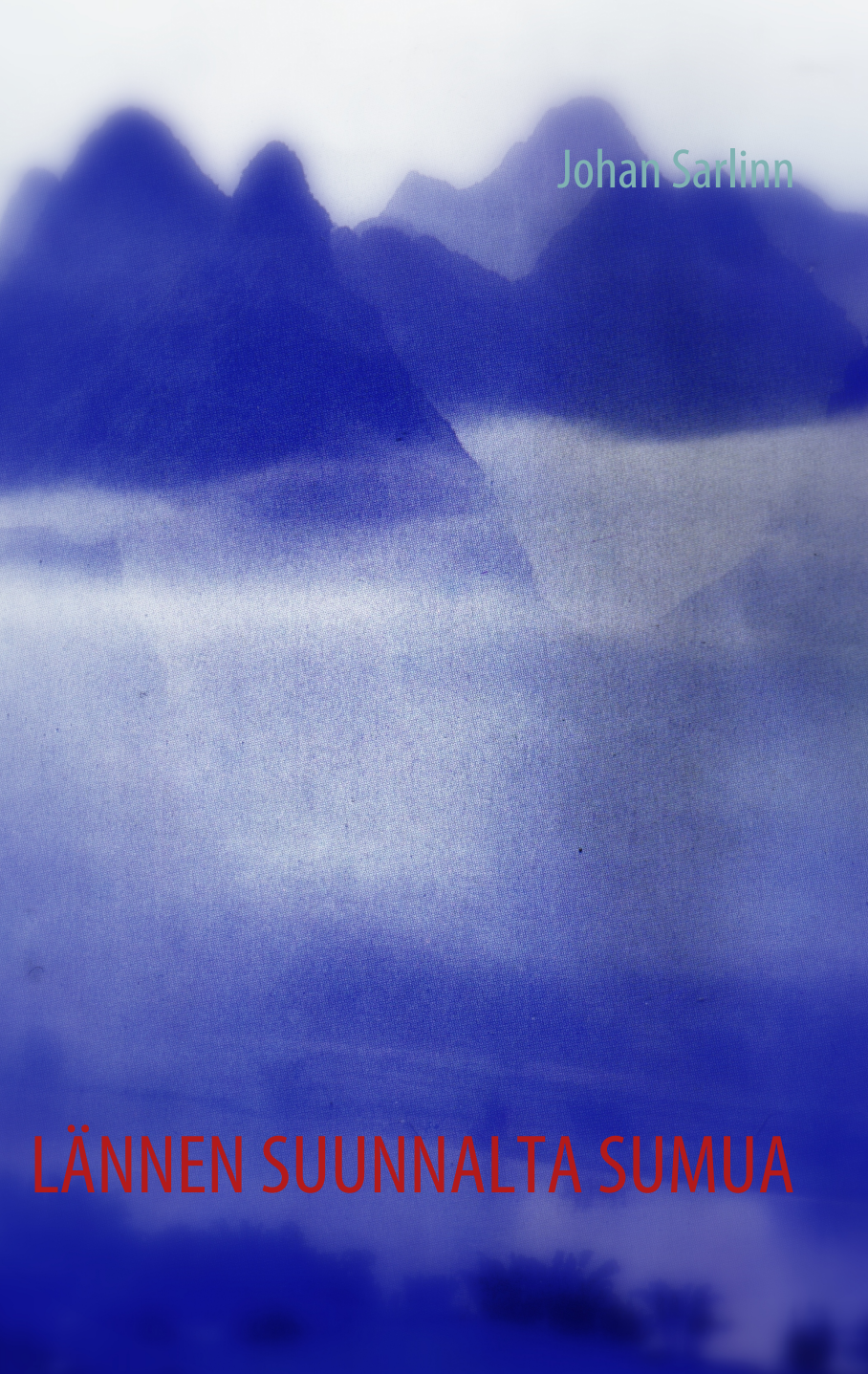

Johan Sarlinn

LÄNNEN SUUNNALTA SUMUA

LÄNNEN SUUNNALTA SUMUA

Johan Sarlinn

Lännen suunnalta sumua

**Valmistaja: Books on Demand Gmbh
Norderstedt, Saksa**

**Kustantaja: Books on Demand
Helsinki, Suomi**

ISBN: 978-952-498-215-3

Iltapäivällä päivää ennen vallankaappausta ryhtyi KGB:n everstiluutnantti valmistelemaan tiedusteluraporttia. Tehtävä oli ollut työläämpi kuin se ensi näkemältä vaikutti ja sen vuoksi raportti valmistui auttamattomasti liian myöhään. Syy ei ollut everstiluutnantin. Toimenpiteisiin oli ryhdytty välittömästi ja asianmukaisella riipeydellä. Asia oli levinnyt käsisistä, paisunut ja saavuttanut odottamattomia ulottuvuuksia ja tutkimus vaati kauaskantoisuutensa vuoksi ehdottoman varmoja ja pitäviä todisteita. Kolja ei tiennyt, mitä varten tietolähteen luotettavuus täytyi varmistaa. Eikä se kuulunutkaan hänelle. Organisaatiossa ei kyselty vaan toimittiin. Ehdoton kuuliaisuus ja esimiesten käskyjen täyttäminen oli perussääntö ja tämän vuoksi oli turvallisuuspoliisi jo Dzerdzinskin perustaman tshekan ajoilta ollut pelottava ja kansalaisten kammoama. Sen palveluja olivat käyttäneet vallanpitäjät poistaakseen näyttämöltä kilpailijat ja muistuttaakseen kansalaisia niiden elämänsä ainoasta tehtävästä, sosialismin rakentamisesta. KGB oli toiminut keinoja kaihtamatta ja onnistunut pitämään armeijan kanssa kansan hiljaisena ja pelokkaana useiden vuosikymmenien ajan aina silloin tällöin muistuttaen olemassaolostaan yöllisin pidätyksin.

KGB:n päällikkö Krushjov oli antanut kiireisen tehtävän Leningradin yksikön toimeksi vain sen vuoksi, että oli helpompaa selvittää tapahtumat lähietäisyydeltä. Tehtävä oli salainen ja liittyi operaatioon nimeltä "G". Sisäministeri oli jo kevään ja kesän aikana valmistellut iskua Baltian maihin. Kolja oli ymmärtänyt, että jostain suuresta hankkeesta olisi kysymys. Koljan mielenrauhaa ei juurikaan liikuttanut Baltian kansaa kohdanneet väkivallan teot. Itsepä olivat niitä halunneet. Sitä paitsi sisäministeri oli itse pesunkestävä latvialainen.

Gennadi oli ilmoittanut Krushjoville saaneensa varmalta taholta tiedon, ettei amerikkalaisilla olisi mahdollisuutta puuttua asioiden kulkuun, koska heillä oli täysi tekeminen pitää ohjat käsissä Persian lahden sodassa. Öljy näytti olevan heille mitään muuta tärkeämpi. Perestroika ja glasnost, nuo taikasanat, olivat tuudittaneet amerikkalaiset petolliseen tyytyväisyyteen. Gennadi oli tavannut amerikkalaisen tietolähteensä salaa Viipurissa. Keskustelussa tämän kanssa hän oli varmistunut hankkeen onnistumisesta. Krushjov oli ollut epäileväinen ja KGB:n tapojen mukaan vaati ehdottoman luotettavia tietoja. Gennadi oli impulsiivinen eikä aina jaksanut harkita loppuun saakka, punnita vaihtoehtoja keskenään ja luotti liiaksi onneensa. Sisäministeri, jonka komennossa olevien OMON-joukkojen toimintaan operaatio perustui, ei ollut myöskään liiallisella järjellä pilattu ja uskoi väkivaltakoneistoonsa vuorenvarmasti. Armeijan tukea ei ollut varmennettu mutta pidettiin melko varmana, että armeija ei sekaantuisi peliin. Siitä oli pitänyt huolen armeijan upseerien etuoikeuksien raju kaventaminen viime vuosien aikana.

Krushjov ei myöskään voinut käsittää, miten hataralla pohjalla suunnitelma lepäsi. Operaation päivämääräkin oli auki. Pääliikkö oli pyrkinyt paikkaamaan aukollisia kohtia mutta Janajev oli selittänyt toiminnan hetken tulevan monien yksityiskohtien käydessä yksiin. Piti vain olla valmiina toimimaan. Niinpä Krushjov sitten oli pitkällisen harkinnan jälkeen lähtenyt peliin.

Kolja levitti eteensä kansion, jonka kansilehdellä komeili kirjaimet KGB. Sen hankkiminen oli ollut vaikeaa siksi, että Janajev oli sitä vastustanut. Krushjov oli pannut osallistumisensa ehdoksi, että kansio luovutettaisiin tutkijalle.

Kolja otti käteensä leimasimen, tarkisti, että se oli oikea, ja painoi kansion kansisivulle tekstin ”tietolähde on epäluotettava” ja päivämäärän, milloin tiedot oli tarkistettu. Se oli yleinen tapa turvallisuuspoliisissa ja helpotti suuresti kansiota myöhemmin selaavan työtä. Kansion etusivulla oli perustiedot tutkittavasta. Ne olivat vähäiset, ei mitään nimiä tai peitenimiä vain erilaisia koodeja ja viittauksia asiakirjoihin ja mikä tärkeintä agentin turvallisuus - ja luotettavuusluokka.

Agentin tunnus oli arvoituksellinen. Kansio oli saksankielinen, mikä viittasi agentin toimintaan Stasin yhteydessä. Koodinimi oli ODI. Tarkoittiko se kirjaimia vai numeroita vai niiden yhdistelmää. Kolja selasi paperinippuja edessään. Ensimmäinen O saattoi tarkoittaa kirjainta, kuten Omega tai nollaa. Kolja päätteli nimen liittyvän johonkin lukusarjaan ja loppuosa oli luku 501 roomalaisin numeroin.

Henkilö oli saavuttanut korkeimman tason AAA vuonna 1980, jolloin hänet oli siirretty KGB:n kan-

sainvälisiin tehtäviin suoraan Arkadi Aksinin alaisuuteen. Se merkitsi sitä, että agentilla oli vapauksia toimia oman päänsä mukaan eikä hänen tietolähteitään mitenkään kontrolloitu. Ajasta ennen siirtymistä KGB:lle erikoistehtäviin ei ollut muita merkintöjä kuin vain lyhyt viittaus Stasiin, itäsaksalaiseen vakoiluverkostoon.

Kolja nousi tuoliltaan, käveli sivupöydälle, jolle oli kasattu liuta kansioita ja raportteja, jotka hän oli kahlannut läpi näiden kolmen kuukauden aikana, jonka juttu oli muhinut hänen käsissään. Oli ollut onni, että Juri oli oikeaan aikaan oikealla paikalla, kun Stasin asiakirjoja hävitettiin ja oli onnistunut pelastamaan joitakin kansioita ennen niiden tuhoamista. Luultiin, että vain amerikkalaisten hallussa olevat mikrofilmit, Rosenholz - kansiot, olivat ainoat jälkeen jääneet paperit mahtavan vakoiluorganisaation toiminnasta sen hajotessa. Se ei pitänyt paikkaansa. Vaikka kiire olikin ollut, oli tärkein yhteinen aineisto ehditty siirtää KGB:n arkistoon. Koljan omat tiedostot oli Juri toimittanut hänelle henkilökohtaisesti. Tärkeimmät niistä hän oli säilyttänyt ja muut tuhonnut jättämättä niitä KGB:lle. Se olikin ollut viisasta, kuten hän oli tullut myöhemmin huomaamaan.

Kolja selasi kansioden pinoa ja löysi etsimänsä. ODI oli numerokoodi, kuten hän oli aavistellutkin. Muuta tietoa ei ollut saatavilla. Ei mitään taustatietoja aikaisemmasta toiminnasta, aivan kuin mies, tai ehkä nainen, olisi ilmestynyt tyhjästä. Tämä oli epätavallista, sillä KGB:n ulkomaan tiedustelu yleensä tarkasti selvitti muulinsa taustatiedot seikkaperäisesti. ODI:n tapauksessa oli ollut pakko tyytyä annettuun tarjoukseen. Oli päätettävä, haluttiinko saada uutta tietoa ja arvioitava, minkä hintaista

se olisi. ODI oli hinnoitellut itsensä korkealle. Tietolähteeseen oli saatu kosketus Stasin agentin kautta. ODI oli tavannut everstin, joka toimi sotilas-asiamiehenä Tukholmassa, pienessä kahvilassa Gamla Stanissa ja ilmoittanut hallussaan olevasta amerikkalaisesta aineistosta, jonka hän oli saanut käsiinsä suoraan Pentagonin alaiselta taholta mutta ei halunnut sen tarkemmin ilmoittaa lähdeään. ODI oli asettanut määräajan, mihin mennessä vastaus olisi annettava, minkä jälkeen ODI toimittaisi materiaalia. Sen perusteella voitaisiin käydä jatko-neuvottelut varsinaisen jatkuvan sotilaallisen salaisuuden toimittamisesta ODIn kanavien kautta.

Tilanne oli vaikea, eikä Arkadi Aksin uskaltanut ryhtyä toimiin ilman esimiestensä näkemystä tai suoranaista lupaa. Arkadi oli kyvykäs pitkän linjan vakooja, joka oli ensi alkuun toiminut jäljittäjänä, mikä merkitsi varsin vaatimatonta roolia suuressa KGB:n organisaatiossa. Arkadi oli kuitenkin osoittautunut varsin nokkelaksi jälkien nuuskijaksi ja esimiehet olivat nähneet hyväksi panna nuoren miehen kouluun ja ennen pitkää Aksinista oli kehittynyt mies, jota kielitaitonsa vuoksi oli hyvä käyttää ulkomaan tiedusteluun. Arkadi oli varsin viisaasti pyrkinyt toimimaan juonittelujen ulkopuolella, mikä oli harvinaista KGB:ssä, missä miltei pakosta oli valittava oma puolensa niissä valtataisteluissa, joita käytiin lakkaamatta.

Puolueettomuutensa Arkadi oli pyrkinyt säilyttämään sillä, ettei hän havainnoistaan kertonut kellekään yksikkönsä ulkopuoliselle eikä näin joutunut kovassa kilpailussa toisten eteenpäin pyrkivien tyrkittäväksi. Arkadi oli omaksunut varsin yksinkertaisen tavan. Hän teki päätöksensä täysin itsenäises-

ti ja vain vaikeimmissa tilanteissa, missä riski tehdä virheitä oli suuri, hän kertoi ainoastaan välittömälle esimiehelleen ja ennen vaarallisiin seikkailuihin ryhtymistä hankki esimiehensä luvan.

Esimiehensä käskyt hän pyrki täyttämään täsmällisesti ja hulluimpiin yrityksiin, joita oli kosolti tarjolla, hänellä oli aina painavaa sanottavaa ja useimmiten esimiehet ottivatkin hänen pähkäilynsä onkeensa.

Arkadi Aksin oli edennyt urallaan ulkomaisen tiedustelun skandinaavisen yksikön päälliköksi. Se ei tarkoittanut yksinomaan sitä, että hänen yksikkönsä kohdealueena olisivat Skandinavian maat vaan, että vakoilutieto valui näissä maissa toimivien vakoojien kautta. Tietolähde saattoi olla missä tahansa. Tästä järjestelmästä oli omat haittansa sen vuoksi, etteivät KGB:n ulkomaista tiedustelua harrastavat yksiköt riittävästi toimineet yhteistyössä. Tämä taas johtui siitä, että niiden päälliköt olivat keskenään riidoissa ja kilpailivat verisesti vallasta keskenään.

Niinpä Arkadi Aksin oli tehnyt itselleen selväksi pitäytyä jo alkuajoilta omaksumaansa linjaan ja informoi vain esimiestään Oleg Kaluginia yksikkönsä asioista. Yhteisissä kokouksissa Arkadi istui vaiti eikä juurikaan osallistunut keskusteluun. Yleensä ajateltiin, että Arkadi Aksin ei alentunut joutavanpäiväisenä pitämäänsä jutusteluun. Tästä syystä hän nautti ylimääräistä kunnioitusta kollegoittensa piirissä. Asiahan ei kuitenkaan ollut näin. Arkadi, jolta puuttui tyystin opinnollinen sivistys, oli kaiken tietämyksensä vakoilusta ja ympäröivästä maailmasta oppinut kantapään kautta tai sitten puoluekoulussa, millainen hänen vakoiluun perehdyttänyt punalipun instituuttikin oli ollut. Tästä johtuen Arkadilla ei

olisi ollut edellytyksiäkään osallistua monimutkaisuun päättelyketjuihin, joista kollegat taittoivat peistä ja avatessaan suunsa hän olisi osoittautunut tyhjäksi tynnyriksi. Sen sijaan Arkadilla oli tapana lopettaa turhat jurinat sanomalla, eikö mentäisi jo asiaan. Ja silloin monet mukana olleet olivatkin havahtuneet aprikoimaan käymänsä kiihkeät väittelyt jonninjoutaviksi.

Arkadi Aksin neuvotteli uuden tietolähteen tilanteesta suoraan Oleg Kaluginin kanssa. Arkadi oli jotenkin kuin viidennen aistin johdattelemana arvelut kiristyneen sotilaallisen tilanteen vuoksi Itämerellä, että olisi varmaan saatavissa uutta tietoa tuoreelta lähteeltä. Oli yleisesti tiedossa, että Aksinin yksikköä ei pidetty kovinkaan suuressa arvossa KGB:n sisällä eikä varsinkaan armeijan oman sisään lämpiävän tiedustelun piirissä sen vuoksi, että hänen taholtaan oli vain joitakin katkelmallisia lisää odotettavissa pohjoisen Euroopan sotilaalliseen tilanteeseen, kun taas poliittiset kysymykset ja suhdanteet hoidettiin muita reittejä ja suorastaan ylimmän johdon kautta salaisissa tapaamisissa.

Oleg Kalugin, jonka tähti oli ollut ennen näkemättömässä nousussa, piti jotenkin Arkadista ehkäpä juuri siksi, että Arkadin toimintatavat poikkesivat KGB:n raakalaismaisista käytänteistä. Eipä silti, Kalugin itse oli tunnettu rikollisista vehkeilystään ja hänen päättään vaadittiin vadille amerikkalaisen vakoojan paljastamisesta, jonka hän oli itse taivutellut vakoilemaan KGB:lle. Tällaista kaksinaamaisuutta pidettiin jotenkin halveksuttavana vakoojien keskuudessa. Hän oli saanut vihamiehiä epäuskottavuutensa takia ja erityisesti Kalugin oli joutunut Juri Andropovin suosikin Krushjovin hampaisiin

eikä kauan enää kulunutkaan, kun Kalugin oli erotettu tehtävästään ja passitettu Leningradin alueen KGB:n sisäisen tiedustelun pomoksi.

Olipa asian laita nyt niin tai näin Kalugin antoi luvan Arkadille ODI:n värväykseen. ODI oli toimittanut ensimmäiset mikrofilminsä Tukholman suurlähetystön sihteeritytön välityksellä. Eikä Arkadin tarvinnut hävetä uutta muuliaan. Materiaali oli ylittänyt kaikki odotukset. Kalugin oli ollut riemuissaan ja antanut Arkadille määräyksen, ettei tietoja saanut luovuttaa hänen lisäksi kuin korkeintaan armeijan ja laivaston tiedustelupalvelulle. Käytännön toimet oli saatu aikaan nopeasti.

ODI:n vaatimat rahat oli talletettu sveitsiläisen Robeco-pankin numerotilille. Yhteydenpito tietojen vaihtamiseksi sovittiin lähetystön virkailijan kautta. Salainen henkilökohtainen posti hoidettiin ranskalaisessa pikkukaupungissa sijaitsevan postilokeron välityksellä.

Arkadi Aksin oli alkuun tehnyt lukuisia yrityksiä kartoittaa vakoojansa ODI:n henkilöllisyys, mutta epäonnistunut. Postilokeron haltijaksi merkitty oli osoittautunut postinkantajan leskeksi. Nainen oli jo aikoja sitten muuttanut muualle, luultavasti vanhainkotiin ja ehkä jo kuollutkin. Viestit, joita Aksin oli lähettänyt muuilleen, eivät koskaan olleet saapuneetkaan Bar le Duciin, vaan käännetty jo postin lajittelukeskuksessa toiseen paikkaan, jonnekin pieleen kyläpahaseen Verduniin. Epäonnistuneen jäljitysyrityksensä jälkeen ei Arkadi pieteettisyyistä koskaan ryhtynyt enää utelemaan, missä ja miten heidän välisensä ajatusten vaihdot yhtyivät. Se kuului heidän väliseensä sopimukseen. ODI oli salaperäinen, tuntematon ja pysyi.

Ainoa lähtökohta ODIn henkilöllisyyden selvittämisessä oli kansion koodimerkintä ja viittaus Stasin kansioon. Puneella oli merkitty kolme sotilaalliselle tiedustelulle toimitettua asiakirjaa merkinnällä GRU ja päiväys vuosilta -79, -87 ja -91. Ne viittasivat läheiseen yhteydenpitoon sotilaallisen tiedustelun kanssa. Niiden merkitystä Kolja ei ollut heti käsittänyt. Siihen tarvittiin henkilöä, joka työssään oli joutunut tekemisiin rekisteröitävien tietojen kanssa ja jolla oli äärettömän hyvä muisti.

Ja sellainen oli Tatjana Timosenko. Pahaksi onnekseen Tatjana oli nainen ja sehän esti ylenemisen KGB:ssä, miesten organisaatiossa. Timosenko oli jäänyt miesten jalkoihin ja saattoi olla onnellinen siitä, että Kolja, niin machomies kuin olikin, oli hyväksynyt hänet sihteerinsä harmaaseen massaan. Tatjana kuitenkin oli päivämäärät yhdistänyt varsin nopeasti aseriisuntaneuvotteluihin, joita oli käyty Yhdysvaltain kanssa.

Kolja päästi kädestään Arkadi Aksinilta saamansa kansion. Miksi Krushjov oli vaatinut kansiota, jota Janajev ei halunnut luovuttaa?

Kolja ei pitänyt Janajevista. Janajev oli Komso-molin kasvatti. Hän toimi politrukkina nuorisovaihdon yhteydessä, tapasi ulkomaalaisia, etupäässä suomalaisia. Hänelle ei ollut mitään parempaa maailmassa kuin neuvostokansan aikaansaannokset. Jos hänelle esimerkiksi esiteltiin traktoritehdasta, hän katsoi asiakseen ilmoittaa, että Jaroslavissa oli kymmenen traktoritehdasta. Aina oli hänen rakkaassa isänmaassaan kymmenkertaisesti enemmän. Ja jos ei määrä tehonnut kuulijoihin, oli laatu kuitenkin parempaa. Niinpä kerrankin oli paikallinen maaherra Suomessa suvainnut kutsua Janajevin seurueineen vieraisille virastoonsa. Monien määräl-

listen tappioiden nöyryyttämä isäntäväki oli siirtynyt selvittämään maan terveydenhoitoa, jota yleisesti pidettiin eräänä maailman parhaimmista. Uniapneasta kärsinyt maaherra oli väsynyt kuuntelemaan kilpalaulantaa ja nukahti tai ainakin vaikutti siltä ja osastopäällikkö selvitteli sairaalan toimintaa.

– Mutta, miten on profylaktisen hoidon laita, annetaanko sitä sairaalassa? kysäisi Janajev.

Osastopäällikkö oli hämmentynyt ja selittänyt, ettei se kuulunut sairaalan tehtäviin, johon Janajev oli todennut, että suuressa neuvostomaassa kiinnitettiin ennakolta estävään työhön paljon huomiota. Olihan parempi hoitaa terveitä kuin sairaita.

– Preventiivinen työ on työterveyslääkärin ja paikallisten terveyskeskusten tehtävänä, yritti osastopäällikkö jatkaa.

Maaherra oli aukaissut toisen silmänsä ja kädelään antanut merkin, ettei kannattanut ryhtyä kilpalaulantaan Janajevin kanssa. Osastopäällikkö oli lopettanut esitelmänsä siihen paikkaan toteamalla.

– Varmasti teillä on kymmenen kertaa vähemmän sairaita ja kymmenen kertaa enemmän terveitä.

No tällainen oli Janajev, loppuun saakka inttäjä, mies, jota sai hävetä. Tämä ei tietenkään ollut ainoastaan Janajevin heikkous ja ainutlaatuinen tapa. Kaikki politrukit oli valettu samasta ruostuneesta raudasta. Kaiken lisäksi Janajev oli viinaan menevä eikä osannut koskaan ajoissa lopettaa vaan jatkoi ryyppäämistään iltamyöhään sammumispisteeseen asti. Sekin harmitti Koljaa, joka venäläisestä tavasta poiketen ei koskaan koskenut vodka-lasiin. Kolja oli tosikkomainen virkamies, hiljainen ja vähäeleinen, ei osallistunut keskusteluun ellei kysytty.

Sodan jälkeen Italiassa oli läntisen Euroopan suurin kommunistinen puolue ja odotettiin vain hetkeä, milloin vallan keikaus tapahtuisi suuren veljeskansan Neu-vostoliiton avulla. Armeija oli varpailaan. Sen valmius estää maassa puhkeavia levottomuuksia oli olematon. Tämän vuoksi armeijan päämajassa ryhdyttiin uskaliaa-seen yritykseen sumuttaa suurta ja mahtavaa Neuvos-toliittoa ja siinä samassa vähän suitsia omiakin komma-reita pelolla. Laadittiin suunnitelma suuren armeijan yksikön perustamisesta, kolmesataatuhatta miestä. Tästä armeijasta käytettiin nimeä terzo corpo designato d'armata mutta, mikä kummallisinta, se oli vain paperilla. Armeijayksiköllä oli komentaja ja pieni esikunta Padovassa mutta kaikki, varustelu, joukkojen kokoami-nen ja armeijan liikkeet tapahtuivat vain kirjoituspöy-dällä toivossa, että Neuvostoliiton vakoojat saisivat vihiä tästä pelottavasta armeijasta Suunnitelma onnistui täydellisesti. Salainen armeija otettiin täydestä eikä sitä voitu myöhemminkään lakkauttaa, kun kaikki asiakirjat, jotka oli leimattu salaisiksi, edellyttivät komentajan päätöstä niiden luokittelemiseksi julkisiksi. Kun komen-taja oli kuollut johdettuaan paperiarmeijaa parikym-mentä vuotta, ei ollut ketään, joka olisi voinut lakkauttaa ja tuhota paperiarmeijaa.

